

הוספה
מיוחדת

עמ' כב

לפרשת עזבתי

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרכ
ערש"ק פרשת וישב ה'תשע"ח

"אחר הדברים" - דיבורים או מאורעות?

פתרון פנימיות חלומות יוסף

בחייב תמר לשריפה מדין בת כהן

גודל הזהירות בהלבנת פני חבירו

אור
החסידות

פתח דבר

בעז"ה.

לקראת שבת קודש פרשת וישב, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תרכ), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב שמואל אבצן, הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש.....

"אחר הדברים" - דיבורים או מאורעות?

מה הכריח את רש"י לפרש את הטעם לחלומות שר המשקים והאופים שלא כפשוטן הכתובים? / מדוע מפרש רש"י ש"ותשא אשת אדוניו" בא כתוצאה מאמירת הקב"ה ולא הסתפק בהנאמר בכתוב שבא משום שיוסף הי' "יפה תואר"? / ביאור שיטת רש"י בפירוש "אחר הדברים" שלפי זה יבוארו דבריו בכמה מקומות

(עי'פ לקומי שיחות חל"ה עמ' 163 ואילך)

ח. פנינים פנינים פנינים וביאורים קצרים.....

מה מוסיף "בנותיו" על "בניו"? / האם באו חתני יעקב לנחמו?

ט. יינה של תורה.....

פתרון פנימיות חלומות יוסף

השבטים רועי צאן ויוסף מנהיג את מצרים / קנאת אחי יוסף במעלת ושגב עבודתו / יעקב מגלה כיצד כל עבודות השבטים הן עבודה ותכלית אחת / שעה אחת, מקום אחד ועבודה אחת

(עי'פ לקומי שיחות חכ"ה עמ' 204 ואילך)

יג. פנינים פנינים פנינים דרוש ואגדה.....

"בת כהן" הנשרפת באש האהבה לה' / לקרב ב"קשר של קיימא"

יד. חידושי סוגיות.....

בחיוב תמר לשריפה מדין בת כהן שזינתה

יפלפל בשיטת רש"י על המקראות, ויסיק דלא משום שומרת יבם נענשה אלא מגדר מה שגזרו בני נח על עצמן, ועפ"ז יתרץ מה שהי' שייך כאן העונש אף בלי התראה ועדים

(עי'פ לקו"ש ח"ה עמ' 185 ואילך)

יח. תורת חיים.....

המלבין פני חבירו

פִּאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ אֲנָכִי הָרָה לֹא רָצְתָה לְהַלְבִּין פָּנָיו, ולומר 'ממך אני מעוברת', אלא 'לאיש אשר אלה לו' אמרה (וישב לח, כה. רש"י)

כ. דרכי החסידות.....

"אלמנה וגר לא תענון"

כב. הוספה - שיחות קודש.....

התחרות עם השכנים

לקט מדברות קודש אודות שלילת התאוה להיות יותר טוב מהשכנים בענינים גשמיים

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

"אחר הדברים" – דיבורים או מאורעות?

מה הכריח את רש"י לפרש את הטעם לחלומות שר המשקים והאופים שלא כפשטות הכתובים? / מדוע מפרש רש"י ש"ותשא אשת אדוניו" בא כתוצאה מאמירת הקב"ה ולא הסתפק בהנאמר בכתוב שבא משום שיוסף הי' "יפה תואר"? / ביאור שיטת רש"י בפירוש "אחר הדברים" שלפי זה יבוארו דבריו בכמה מקומות

א. בסוף פרשתנו, לאחר הסיפור דיוסף עם אשת פוטיפר, שבגללו נגרמה כניסת יוסף לבית האסורים, ממשיך הכתוב ומספר על החלום של שר המשקים ושר האופים: "ויהי אחר הדברים האלה חטאו משקה מלך מצרים והאופה לאדוניהם למלך מצרים", וממשיך לספר כל הסיפור שהביא להוצאת יוסף מבית האסורים (כמסופר בריש פ' מקץ).

ובפירושו העתיק רש"י תיבות "אחר הדברים האלה", ומפרש: "לפי שהרגילה אותה ארורה [אשת פוטיפר] את הצדיק בפי כולם לדבר בו, הביא הקב"ה סורחנם של אלו שיפנו אליהם ולא אליו". כלומר: לפי שהיו כל דבריהם במה שאירע ליוסף עם אשת אדוניו, מה עשה הקב"ה? סיבב סורחנם של אלו, כדי שישוּבו מלהתעסק בו ולא יזכרו עוד ענין יוסף (ל' ספר זכרון על פרש"י כאן).

ולכאורה תמוה, שהרי המשך הסיפורים בפרשיות אלו ברור ומפורש בפשוטו של מקרא – שעל ידי שר המשקים באה הרווחה ליוסף הצדיק; ומה איפוא הכריח את רש"י לחדש, בפשוטו של מקרא, דבר שכלל לא נזכר בכתוב, שהסיפור עם שר המשקים ושר האופים הי' כדי לבטל את הלעז שהוציאה אשת פוטיפר על יוסף?!

ותגדל התמיהה, שהרי רש"י עצמו ממשיך ומביא גם פירוש זה המובן מתוך פשט המקראות, וז"ל: "ועוד, שתבוא הרווחה לצדיק על ידיהם";

אולם רש"י הביא טעם זה בתור טעם שני, בדרך טפס [ויעזר] להטעם של ביטול הלעז – ותמוה ביותר, איך הביא רש"י בתור טעם ראשון ועיקרי דוקא מה שלא מפורש במקרא כלל, ואילו את הטעם המפורש וברור מתוך המקרא הביא בתור טעם שני וטפל בלבד?!

[והנה, בגור ארי' ועוד מפרשים ביארו, שרש"י הוצרך לטעם זה של ביטול הלעז על יוסף – כי לפי הטעם הפשוט, שנסתבב מאסרם כדי להוציא את יוסף מבית האסורים, היתה ישועת יוסף צריכה לבוא מיד לאחר שנכנסו לבית האסורים, ובפועל הרי ישבו במשמר י"ב חודש, ורק אז חלמו וכו' (כדברי רש"י – מ, ד); ולכן הוצרך רש"י להטעם הראשון, שמאסרם בא מיד כדי לבטל הלעז תיכף ומיד.

אולם לכאורה ע"ד הפשט לא קשה למה עשה ה' ככה שיהיו במשמר י"ב חודש, שהרי זהו דרכו של עולם. ובפשטות, הרי ה' צריך להיות שהיית זמן כדי שתהי' היכרות חזקה בינם לבין יוסף, עד כדי כך שירצו לספר לו את חלומותיהם.

ולהעיר גם מסיפור מגילת אסתר, שרואים שכל פרטי המאורע היו על ידי השגחה העליונה מסבב הסיבות, ומכל מקום ארך זמן רב מתחילת הסיפור עד להישועה. וכהנה רבות].

ב. ויש לומר בזה, שרש"י לשיטתי' בכמה מקומות בפירוש הכתובים:

דהנה, לפום ריהטא פירוש "אחר הדברים האלה" הוא "אחר המאורעות האלה", "דבר" מלשון "ענין". אולם כד דייקת בפירוש רש"י נמצא, שלשיטתו אין "הדברים" יוצא ממשמעות דיבור, וכאשר נאמר "אחר הדברים האלה" פירושו "אחר הדיבורים הללו".

[והיינו, שאם כוונת הכתוב היא רק לסמיכות הענין – הוה לי' למימר "ויהי בעת ההיא" (כמו בפרשתנו לח, א), או "ויהי אחרי כן" וכיוצא בזה; ומזה שהכתוב מדייק לומר "אחר הדברים האלה", משמע שבא בהמשך לדיבור מיוחד שהי' בענין הנידון].

דהנה, בתחילת פרשת העקידה, על הפסוק (וירא כב, א) "ויהי אחר הדברים האלה", מפרש רש"י – "יש מרבתינו אומרים אחר דבריו של שטן, שהי' מקטרג ואומר: מכל סעודה שעשה אברהם לא הקריב לפניך פר אחד או איל אחד. אמר לו: כלום עשה אלא בשביל בנו, אילו הייתי אומר לו: זבח אותו לפני לא הי' מעכב. ויש אומרים: אחר דבריו של ישמעאל, שהי' מתפאר על יצחק שמל בן י"ג שנה, ולא מיחה. אמר לו יצחק: באבר אחד אתה מייראני, אילו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב"; ומדיוק לשונו "אחר דבריו של שטן". דבריו של ישמעאל – מובן שמפרש "אחר הדברים" מלשון דיבור, והיינו, שמעשה העקידה הי' המשך לדיבורים מיוחדים שלא נתפרשו להדיא בקרא. ועד"ז מובן מדיוק לשונו בפירושו על הפסוק שלאחר מעשה העקידה –

"ויהי אחרי הדברים האלה ויגד לאברהם" (וירא כב, כ), שגם שם מדייק רש"י שהכוונה ל"הרהורי דברים שהיו על ידי העקידה", ש"הי' אברהם מהרהר ואומר" [נעפ"ז מבואר גם דיוק לשונו בפ' לך טו, א - עיין שם].

ג. ומודגש בפרשתנו לעיל (לט, ו-ז): "ויעזב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל, ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה. ויהי אחר הדברים האלה, ותשא אשת אדוניו את עיני' אל יוסף" וגו'.

וסמיכות הדברים לכאורה מובנת בפשטות, שכיון שיוסף הי' "יפה תואר ויפה מראה", וכפירוש רש"י: "כיון שראה עצמו מושל התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו" - הרי לכן נשאה אשת פוטיפר את עיני' אליו;

אולם רש"י לא הסתפק בזה, והוסיף עוד ענין: "אמר הקב"ה: אביך מתאבל, ואתה מפלסל בשערך?! אני מגרה בך את הדוב! מיד 'ותשא אשת אדוניו'". ולכאורה, למה הוצרך להוספה זו, והרי המשך המקראות מובן שפיר גם לולי דברי אגדה אלו?!

אלא, שרש"י לשיטתו, שכיון ונאמר כאן "אחר הדברים האלה" - על כרחך שלא הי' כאן רק מעשה מצד יוסף ("התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו"), אלא גם דיבור מיוחד; ועל זה פירש רש"י, שהכוונה היא לדברי הקב"ה: "אמר הקב"ה: אביך מתאבל וכו'".

ד. ולפי זה מתורץ היטב פרש"י כאן:

הוקשה לרש"י מה שנאמר "ויהי אחר הדברים האלה" - הרי לא מצינו לעיל שום דיבורים שיש להם איזו שייכות לחטא שר המשקים ושר האופים?

ולזה מפרש, דכוונת הכתוב בהוסיפו את התיבות "אחר הדברים האלה" [אף שבלאו הכי מובן ההמשך בין חלומות שר המשקים ושר האופים להמסופר לפני זה] היא, להשמיענו שהיו כאן דיבורים שלא נתפרשו בכתוב: "שהרגילה אותה ארורה את הצדיק בפי כולם לדבר בו", ובהמשך לדיבורים אלה "הביא להם הקב"ה סורחנם של אלו שיפנו אליהם ולא אליו".

אמנם, אף שפירוש זה מיישב את הלשון כאן "אחר הדברים האלה", הרי מתוך המשך המקראות מובן שהעיקר כאן הוא שחטא שר המשקים והאופים הביא לידי הרווחת יוסף, ולכן מוסיף רש"י: "ועוד, כדי שתבוא הרווחה לצדיק על ידיהם" -

ואין כוונתו בתיבת "ועוד", שהוא טעם טפל בלבד, אלא שבנוגע לתיבות אלו של "אחר הדברים האלה" הרי עיקר הענין הוא הדיבורים שהיו שם, כהטעם הראשון; ואילו הטעם השני מוכח יותר מתוך המשך המקראות, ובנוגע לתיבה זו של "הדברים" שבפסוק כאן - הוא בא רק בדרך טפל.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

חידוש שבאו לנחמו, וזהו שמחדש הכתוב, שגם נחמתן של הכלות ("כל בנותיו"), שאינן קרובות כ"כ ליעקב, ובכל זאת באו לנחמו – אף הן לא הצליחו לנחם את יעקב.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 264 הע' 13; עמ' 270 הע' 36)

עמ' 271 הע' 37

האם באו חתני יעקב לנחמו?

ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו, וימאן
להתנחם

רבי יהודה אומר, אחיות תאומות נולדו עם כל שבט ושבט ונשאום. רבי נחמי' אומר, כנעניות הן, אלא מהו וכל בנותיו, כלותיו, שאין אדם נמנע מלקרוא לחתנו בנו ולכלתו בתו (לז, לה. רש"י)

לכאורה יש לעיין בדברי רש"י, ובשתיים: א. בשיטת רבי יהודה, מדוע מוסיף רש"י שהשבטים נשאו את אחיותיהם, הרי לפירוש תיבת "בנותיו" נוגע רק ש"אחיות תאומות נולדו עם כל שבט", ומאי בעי הכא זה ש"נשאום". ב. בשיטת רבי נחמי', מדוע מוסיף רש"י "שאין אדם נמנע מלקרוא לחתנו בנו", הרי כאן לא מדובר על חתנים, אלא על "כלותיו" בלבד?

ויש לתרץ שתי הקושיות בחדא מחתא:

לרש"י הוקשה, מדוע לא מפורש בכתוב שבנוסף לילדיו של יעקב באו לנחמו גם חתניו וכלותיו, הרי פשוט שגם הם באו לנחמו?

ועל זה מתרץ: לשיטת ר"י, לא היו לו כלות, כי השבטים נשאו את אחיותיהם, ונמצא ש"כלותיו" הן "בנותיו" שנכללו כבר בכתוב, ולשיטת ר"ג ש"בנותיו" הכוונה לכלותיו, נכללו אף חתניו ב"כל בניו", כי "אין אדם נמנע מלקרוא לחתנו בנו", וק"ל.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 265)

מה מוסיף "בנותיו" על "בניו"?

ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו, וימאן
להתנחם

רבי יהודה אומר, אחיות תאומות נולדו עם כל שבט ושבט ונשאום. רבי נחמי' אומר, כנעניות הן, אלא מהו וכל בנותיו, כלותיו, בנותיו, בנותיו (לז, לה. רש"י)

לכאורה יש לדקדק, מדוע לא נאמר בכתוב בקיצור "ויקומו כל ילדיו לנחמו", אלא מפורט ש"כל בניו וכל בנותיו" באו לנחם את יעקב?

ויש לומר, שבזה באה התורה להפליג אבלות יעקב, אשר "וימאן להתנחם", אף שניחמו אותו גם "כל בניו" וגם "כל בנותיו". והיינו, ששני סוגי הניחום לא הועילו; לא נחמת "כל בניו", ולא נחמת "כל בנותיו".

אלא שעדיין צריך ביאור, הרי בנים הם תקיפים ובעלי השפעה יותר מאשר בנות, ואם כן, לאחר ש"כל בניו" קמו לנחמו ולא הצליחו – לכאורה ברור מעצמו שגם נחמת "כל בנותיו" לא הועילה, ומהי ההוספה ב"כל בנותיו" על "כל בניו"?

ויש לבאר בזה על פי שני הפירושים שמביא רש"י ל"כל בנותיו", שלפי פירושים אלו יובן החידוש של "כל בנותיו" על "כל בניו":

לרבי יהודה, ש"אחיות תאומות נולדו עם כל שבט ושבט", נמצא שמספר הבנות הי' גדול ממספר הבנים, שהרי היו שנים עשר בנים, ואילו בנות היו ארבע עשרה: דינה – המפורשת בתורה, שתיים עשרה התאומות שנולדו עם כל שבט ושבט, והתאומה היתירה שנולדה עם בנימין (רש"י וישלח לה, יז). ונמצא ש"בכל בנותיו" מחדש, שהגם שהבנות היו מרובות יותר – לא הצליחו לנחמו.

ולרבי נחמי' ש"בנותיו" כאן פירושו "כלותיו" – ישנה מעלה בנחמתן של הכלות על נחמתם של הבנים, שהרי הבנים קרובים יותר ליעקב ואין

יינה של תורה

ביאורים בענייני הפרשה על דרך החסידות

פתרון פנימיות חלומות יוסף

השבטים רועי צאן ויוסף מנהיג את מצרים / קנאת אחי יוסף במעלת ושגב עבודתו / יעקב מגלה כיצד כל עבודות השבטים הן עבודה ותכלית אחת / שעה אחת, מקום אחד ועבודה אחת

שני חלומות חלם יוסף בפרשתנו אודות מעלתו על פני אחיו והוריו, וסיפרם לאביו ולאחיו. אמנם, אחיו לא ראו בעין יפה את החלומות, ועד ש"ויקנאו בו אחיו". ועל יחסו של יעקב נאמר: "ואביו שמר את הדבר" (פרשתנו לז, יא).

והנה, בטיבה של "שמירה" זו ששמר יעקב את הדבר, אמרו במדרש (בראשית רבה פפ"ד, יב): "נטל קולמוס, וכתב באיזה יום ובאיזה שעה באיזה מקום".

ויש לתמוה אודות מעשה יעקב (וראה גם במפרשי המדרש על אתר), איזו תועלת הפיק מכך שרשם את זמן ומקום החלומות? וגם אם מצא יעקב איזו סיבה לרשום את פרטי החלום, הרי הי' לו לכתוב לכל לראש את החלום עצמו, ואילו במדרש אין מסופר כלל שכתב את תוכן החלום.

ותחילה יש לבאר את תוכנם הפנימי של חלומות יוסף, אשר הם רומזים על עניינים שברומו של עולם בנוגע לעבודתם הרוחנית של השבטים ובני ישראל במשך הדורות, ואזי יתברר כיצד עניינה הפנימי של כתיבת יעקב הוא עניין גדול ונשגב מאוד, הנוגע לעבודה בזמן הגלות.

השבטים רועי צאן ויוסף מנהיג את מצרים

שנים עשר שבטי י-ה, עבדו את הבורא ית"ש כל אחד לפי שורש נשמתו. אמנם, הפרש כללי ומהותי מצינו בין עבודת יוסף לדרך הנהגת אחיו (ראה בזה בלקוטי שיחות חכ"ה

פרנסתם של השבטים הייתה על ידי שרעו את צאנם. ולא בכדי בחרו השבטים אומנות זו, כי על ידי שהיו רועי צאן, הי' ביכלתם לצאת אל השדה, ושם לעבוד את הבורא ית' בלא שענייני העולם יבלבלו את מוחם ולבם.

לעומתם, יוסף לא הי' מנותק מן העולם, ואדרבא הוא הי' במצרים ערוות הארץ, ושם גופא הי' מנהיג את בית פוטיפר, ואחר כך את בית האסורים, ולבסוף את כל ארץ מצרים, ולמרות הטרדות העצומות מעבודתו במצרים, עמד יוסף בכל הניסיונות ונותר דבוק בהשי"ת בדבקות עצומה בכל רגע ורגע.

ובזה גופא היה תוקף מעלת יוסף על פני השבטים כולם:

השבטים הוכרחו לפרוש מן העולם ולהיבדל הימנו, מחמת שלא הי' בכוחם להישאר באותה מעלה בעבודת ה' – אלא אם יחיו בהתבודדות וניתוק מן העולם, כי עסקי הגשמיות המה מפריעים ומזיקים לעבודתם הרוחנית.

אבל יוסף גדלה מעלתו עד כדי כך שיכול הי' להיות בגלות ולהנהיג את ארץ מצרים כולה, ויחד עם זאת לא הפריע לו הדבר לעבודת הבורא ית"ש באופן נעלה ביותר.

קנאת אחי יוסף במעלתו ושגב עבודתו

והנה, כאשר שהו בני ישראל בגלות מצרים וכמו כן בשאר גלויות ועד לגלות זו האחרונה, הרי הם שואבים כח לעבודתם מ"מעשה אבות" שהוא "סימן לבנים" (ראה תנחומא לך לך ט. וברמב"ן לך לך יב, ו. ועוד). ואת הכוח לעבודה בזמן חשכת הגלות מקבלים מיוסף דייקא, שהוא עבד את השי"ת בהיותו מצוי בין טרדות עצומות – על דרך הטרדות המקיפות את איש ישראל בזמן הגלות.

וזהו תוכן חלומות יוסף, שבשניהם נרמז כיצד עבודתו של יוסף היא העיקרית והחשובה מבין עבודות השבטים כולם, וממנה שואבים כל בית ישראל כח לעבודתם בזמן הגלות, ועל כן כולם "משתחווים" לו, שהשתחווה מורה על היות המשתחווה מתבטל ומקבל ממי שמשתחווה אליו.

והנה, על אף המעלה המיוחדת בעבודת יוסף דווקא, מכל מקום הרי גם עבודת שאר השבטים היא עבודה אמיתית, וכל אחד ואחד מן השבטים הי' מרגיש כיצד עבודתו היא ראוי' ונכונה, ועל כן כאשר הודיע השי"ת על ידי חלומות יוסף שעבודת יוסף היא העיקרית, ועל ידה דווקא היא העבודה בזמן הגלות המביאה את הגאולה – הנה מיד "ויקנאו בו אחיו", שאין זו קנאה פשוטה וחומרית על שלטון יוסף ח"ו, שהרי השבטים כולם קדושים היו. אלא הייתה זו קנאה רוחנית על מה שבחר השי"ת דווקא לעשות לעיקר את עבודת יוסף, למרות שעבודתם גם היא אמיתית ונכונה, ועל דרך מה שאמרו רבותינו (ב"ב כא, א) "קנאת סופרים תרבה חכמה".

וכנגד מה שהיו השבטים מקנאים במעלת יוסף, מספר הכתוב אשר יעקב "שמר את הדבר – כתב באיזה יום . . שעה . . מקום", שבכך פעל למעט החילוקים ביניהם, ולגרום עילוי בעבודת כולם, וכפי שיתבאר לקמן.

יעקב מגלה כיצד כל עבודות השבטים הן עבודה ותכלית אחת

כאשר מתבונן האדם בעבודתו הפרטית ובמעלתה, ומאידך מבחין ברעהו שקיבל מאת השי"ת שליחות ותפקיד אחר הנעלה ומרומם הרבה יותר ממנו, הנה בוודאי אשר יתעורר ב"קנאת סופרים", מדוע לא זכה לשליחות נעלית יותר.

אך אם מתרומם האדם יותר, הרי אינו מביט ובוחר כלל את תפקידו הפרטי לעומת שליחות זולתו. כי הוא עוסק אך ורק במטרה הנעלית שהיא לעשות את רצון הבורא ית"ש, ומכיוון שרצונו ית' הוא שבני ישראל יפעלו עבודה מסוימת בזמן הגלות, הרי עוסק הוא בזריזות ובמרץ במילוי תפקיד זה ככל אשר נדרש ממנו.

ובאופן זה הרי לא יתכן כלל שיקנא בזולתו, שהרי גם הוא וגם זולתו שניהם נוטלים חלק בהשלמת רצונו ית', ואין כל חילוק והפרש מהי חשיבות עבודתו לעומת העבודות המוטלות על אחרים – שהרי כולן רצון הבורא ית' הן. ויתירה מזו, שאין כאן כלל חילוקי דרגות אלא עניין אחד כללי – לעשות את רצון השי"ת.

וזאת הייתה פעולת יעקב במה ש"שמר את הדבר – כתב באיזה יום . . שעה . . מקום":

דהנה, כל אופני עבודות השבטים הרי הם כלולים בתוך עבודת יעקב, שהי' גם אבי עבודתם הרוחנית. ואצלו הלא לא היו עדיין פרטי עבודות שונים, אלא הייתה עבודה אחת בלבד, ובה נרגש בפשטות שהמטרה היא רק למלאות רצון הבורא ית"ש.

והנה, גם לאחר שכבר התחילו השבטים לעבוד איש איש בעבודתו הפרטית, מכל מקום עדיין לא נפרדו לגמרי ממקורם ושרשם בעבודת יעקב, כי הלא בני יעקב היו, ועבודת יעקב הייתה משפעת עליהם גם כן, והי' יעקב פועל שבעבודת כל אחד מהם יורגש איך שהיא רק פרט וחלק מתוך עבודתו העצמית הכוללת כולם.

וממילא, כאשר מדגישים את העבודה הכללית, הנה אין נרגשים החילוקים שבין השבטים, ואין הדגשה על כך ששבט פלוני עבודתו עיקרית יותר ושבט אחר עבודתו אחרת, שהלא כולם הם מרכיבים את העבודה העיקרית שמטרתם רק לעשות רצון ושליחות הבורא ית"ש בזמן הגלות.

שעה אחת, מקום אחד ועבודה אחת

ולא על השבטים בלבד פעל יעקב, כי אם גם על עבודת בניהם ובני בניהם במשך

הדורות והגלויות כולם, ודבר זה התבטא במה ש"נטל קולמוס וכתב באיזה יום ובאיזה שעה באיזה מקום":

בעבודת בני ישראל ישנם אופני עבודות שונים בהתאם לחילוקי השבטים, והזמנים, והמקומות השונים שבהם נתפזרו בני ישראל, אשר יש בכל מקום ובכל זמן אופן עבודה שונה.

ולזה עמד יעקב וכתב "באיזה יום ובאיזה שעה באיזה מקום" – שכלל ואיחד את כל הזמנים כולם ואת כל המקומות כולם, על כל החילוקים הרבים שבאופני עבודותיהם, שבכולם תהי' חדורה הנקודה העיקרית של תכלית העבודה בזמן הגלות, וממילא כל מיני וסוגי העבודות הם עבודה אחת של לקיים את רצון השי"ת ושליחותו בזמן הגלות, והכל נכלל ב"איזה שעה" – בזמן אחד הכולל כל הזמנים כולם, ו"באיזה מקום" – במקום אחד שהוא כולל את כל המקומות כולם.

ובזה פעל שבני ישראל ירגישו תמיד בעיקר את מעלת העבודה ולא את מעלתם הייחודית, וכמו כן יהיו חדורים תמיד בתכלית הכוונה של לעשות מהעולם כולו דירה לו ית', עד אשר "והי' ה' למלך על כל הארץ" במהרה בימינו.

פנינים

דרוש ואגדה

הנשמה באהבה כרשפי אש לאבי' הכהן - זה הקב"ה.

(נ"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 194 ואילך)

לקרב ב"קשר של קיימא"

והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך

השדה

מאלמים אלומים - כתרנומו מאסרין אסרין, עמרין (לז, ז. רש"י)

יש לבאר דברי רש"י אלו בעבודת האדם לקונו:

בספרי חסידות (תו"א כח, א. אוה"ת בראשית כרך ו עמ' תתרפג, א. ועוד) מבואר שעבודת "מאלמים אלומים" היא כמו "שמקבצים כמה שבלים רבים מאוד ומחברים אותן וקושרין אותן באגודה אחת", ועד"ז בעבודת ה', יש למצוא את כל ניצוצות הקדושה המפוזרים בעולם הזה, ולקשרם ולחברם באחדות ה'.

ובעבודה זו מלמדנו הכתוב שלוש הוראות:

א. "מאלמים גו' בתוך השדה" - על האדם לצאת ממקום מושבו לתוך השדה ולקבץ את הניצוצות המפוזרים שם. והיינו, שעל האדם לצאת מד' אמותיו ולהתעסק בקירוב הזולת, אלו הנמצאים ב"שדה" ו"מחוץ" לתחום הקדושה, לקרבם לעבודת ה' ולתורתו, ולחברם לאחדות ה'.

ב. "מאסרין אסרין" - הפעולה על הזולת צריכה להיות באופן שיהי "אסור" ו"קשור" בקשר של קיימא לעבודת ה', באופן שכל הרוחות המנשבות בעולם לא ינתקו אותו מדרך התורה.

ג. "עמרין" - בכדי לפעול שהקשר יהי קשר של קיימא, צריך שיהי באופן של "עמרין" דווקא, שהם שבלים המצמיחות פירות ופירי פירות. והיינו, שישתדל עם זולתו עד שגם הוא יפעל על סביבתו לקרבם לעבודת ה', ואזי בטוח יהי שגם עבודתו תהי' לה קיום לעד.

(נ"פ לקוטי שיחות ח"י עמ' 119 ואילך)

"בת כהן" הנשרפת באש האהבה לה'

זנתה תמר כלתך גו' ויאמר יהודה

הוציאונה ותשרף

בתו של שם היתה שהוא כהן לפיכך דנוה בשריפה (לח, כד. רש"י)

על הפסוק "הוציאונה ותשרף" איתא בזה"ק "בשלהובי טיהרא בגלותא" (זח"ג עב, א). ויש לבאר הדברים בעבודת האדם לקונו:

הקב"ה נקרא "כהן" (סנהדרין לט, סע"א), והנשמה "בת איש כהן" (זח"ב צה, א). וע"י שהנשמה יורדת לגלות "הוציאונה בגלותא", ועד"ז כאשר נשמת כל יהודי יורדת מתחת כסא הכבוד להתלבש בגוף גשמי, הרי היא מתעוררת "בשלהובי טיהרא" - ברשפי אש - "ותשרף" - ומשתוקקת להקב"ה.

ולכאורה יפלא, הרי הנשמה "יצאה" מבית אבי', ונמצאת בגלות וגוף גשמי, ואיך יתכן שתתעורר באהבה עצומה כזאת - ברשפי אש שלהבת? אלא שהאמת היא שלמרות כל הירידות העצומות שיורדת הנשמה, וגם אחרי כל השינויים שיכולים לעבור עלי', עדיין הרי היא נשארת "בת כהן" - והיא "חלק אלוקה ממעל ממש" (תניא רפ"ב), ולכן תמיד ביכלתה להתעורר "ולהשרף" ברשפי אש שלהבת.

והדרך לעורר האהבה מבואר בכתוב, ש"הוציאונה ותשרף" אמר "יהודה":

מבואר בספרי חסידות (תו"א ר"פ יח"י), שיהודה הוא מלשון "הודאה", ומרמז על העובד את השי"ת מתוך ביטול וקבלת עול, גם אם אינו מבין או מרגיש, והרי הוא "מודה" ומתבטל ועובד את קונו ככל עבודת עבד לאדונו. עבודה זו שרשה מעצם הנשמה, שלמעלה היא מכל הבנה ורגש, ומכוחה באה העבודה כשאינו מבין או מרגיש. וכשעובד עבודת "יהודה" הזו - הרי מעורר הוא את עצם נשמתו, שאינה משתנית ע"י הגלות והירידה בגוף גשמי, ואזי "ותשרף" - שמתעוררת

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

בחיוב תמר לשריפה מדין בת כהן שזינתה

יפלפל בשיטת רש"י על המקראות, ויסיק דלא משום שומרת יבם נענשה אלא מגדר מה שגזרו בני נח על עצמן, ועפ"ז יתרץ מה שהי' שייך כאן העונש אף בלי התראה ועדים

העונש תלוי בהן, ורק אחר מ"ת ניתנה תורה ונתחדשה הלכה). מיהו בנדר"ד לכאורה יש להעלות דבלא עדים והתראה לא הוי כלל בגדר בת כהן שזינתה להעניש עליו, דהנה עונש שריפה בבית אבי, כדאמר קרא נובע משום חילול בית אבי, כדאמר קרא (אמור כא, ט) "את אבי' היא מחללת (ועפ"י

כן) באש תשרף" [ועיי' היטב סנהד' מט: ואילך ושם עו ע"א], ומצינו שיטה בפוסקים (הובאו בבאר היטב או"ח סי' קכח סקע"א) גבי כהן שזנתה בתו בזמן הזה דאין האב מתחלל עי"ז מקדושת כהונה כו', וביאר רבינו הזקן בשולחנו (שם סנ"ד) דיסוד שיטה זו הוא לפי "שלא נאמר את אבי' היא מחללת אלא כשזינתה בעדים והתראה וכשהעידו בפני סנהדרין", פי' דכל גדר האיסור הוא בחילוף בית אבי' ובלי עדים והתראה

בענין דין שריפה שנזכר בפרשתנו גבי תמר, "זנתה תמר כלתך גו' הוציאוה ותשרף", מצינו מבואר בדרשות חז"ל (מדרש רבה ותנחומא, והובא ברש"י) שהי' בה עונש שריפה מדין בת כהן שזינתה, דבתו של שם היתה.

ולכאורה יש להקשות בזה טובא, כי הנה בכל איסורי תורה אפ"ל שבאותה שעה, קודם מ"ת, שמרו כל האיסורין כמו אחר מ"ת באופן שהיו מענישים על זה כמו העונשין שלאחרי מ"ת, אף שאז לא הי' שייך עדים והתראה והעדאה בב"ד כו' (שהוא תנאי הכרחי לעונשי התורה), כי אחר שהי' בדבר שם האיסור היו עונשין אף בלא העדאה בב"ד וכו' (פירוש, שעדיין לא נתחדש אז גדר סנהדרין להיות

[מישא"כ] הא דתמר כלתו היתה וערוה היתה עליו, י"ל דלדרך פשט המקרא – דרכו של רש"י – ליכא איסור בכלתו אחר שמת בנו (דו"ק היטב בפרש"י אחרי יח, ח), כיון שטעם האיסור הוא "תבל עשו" (קדושים כ, יב), היינו ש"מבלבלין זרע האב בזרע הבן" (רש"י), ומסתברא ע"פ פשט הכתוב דלאחר שנתאלמנה או נתגרשה מבנו דליכא חשש בלבול – מותרת לו (ולהוסיף עוד בנדו"ד, דאפי' אי נימא דבדרך כלל שפיר שייך גדר "בלבול" גם אחר מיתת הבן, מצד בלבול זרע האב בזרע הבן שבעבר, שעתה נעשה עי"ז "תבל", מיהו הכא בניו של יהודה שנישאו לתמר (ער ואונן) כבר השחיתו זרעם וליכא "תבל").

ויעל כן מוכח דלרש"י לא היתה תמר בגדר שומרת יבם אחר מיתת ער ואונן (לאוסרה על יהודה מדין לא תהי' יבמה לאיש זר). ובטעם הדבר י"ל שהוא משום שהיתה "מוחזקת היא זו שימותו אנשי" (רש"י לח, יא), ונמצא שהי' אסור לה להתייבם, ושוב נפקע ממנה איסור יבמה לשוק ואינה כרוכה בחליצה כדי להנשא לאיש זר (דדוקא היכא ש"לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו" בעי חליצה, אבל לא היכא דאסורה להתייבם, עיי' יבמות כ ע"א ואכ"מ).

וצ"ל דלפי' רש"י על התורה שיטה מיוחדת במעשה תמר, ובהקדם הא ד"האומות גדרו עצמן מן העריות" (פרש"י וישלח לד, ז. וראה סנהדרין נו, א. ורמב"ם הל' מלכים פ"ט ה"א), שיש לחדש דקבלה זו הי' לה תוקף לדינא להתחייב מן הדין בעונשין, דהנה מצינו בכתובים (וישלח לד,

אין כאן חילול. ונמצא, דבאיסור זה אין ענין עדים והתראה רק מגדר דיני עונשין (שאין עונשין בלא עדים והתראה וב"ד כו'), אלא הוא מדין האיסור עצמו, דבלא עדים והתראה אין כאן חילול בית אבי' ולא הוי ב"שם איסור" דבת כהן שזינתה. ושוב צ"ע מהיכא תיתי לומר דנדונה תמר בשריפה מצד שם איסור זה.

והנה עוד יש להקשות בהא דחיוב שריפה דתמר מדין בת כהן שזינתה, דלכאורה אף שקיימו האבות כל התורה קודם שניתנה כו' (כמבואר בסוף קידושין), הרי אפי' אחר מ"ת אין דין זה אמור בפנוי' (סנהד' דף נ. הובא ברש"י בפ' אמור), ותמר הלא פנוי' היתה שכבר מת בעלה קודם לזה.

ובאמת יש מפרשים שכתבו (עיי' רד"ק, וראה גם רשב"ם ורמב"ן) דלפי דיניהם אז היתה שומרת יבם חשובה כאשת איש, ותמר שומרת יבם לשלה היתה, ולכך הוי בגדר בת כהן שזינתה כשאינה פנוי'.

איברא דבפירוש רש"י על המקראות (שהביא המדרשות הנ"ל) מוכח דלא ס"ל גדר שומרת יבם בתמר כלל ועיקר. דהנה במק"א (לקו"ש ח"ה ויחי ב) הוכח בארוכה דדעת רש"י על התורה דהשבטים קיימו כל התורה, עכ"פ בחיי יעקב, וא"כ את"ל דתמר שומרת יבם היתה, לכאורה הי' לנו להקשות עפ"ז במש"נ בסוף מעשה יהודה ותמר "ולא יסף עוד לדעתה" ולחד פירוש ברש"י היינו "ולא פסק", ואם נימא דשומרת יבם היתה אז הרי בזה עבר על דברי התורה ד"לא תהי' אשת המת החוצה לאיש זר".

שנבואת מפלת אדום היתה ע"י עובדי' הנביא כיון ש"עובדי' גר אדומי הי" ו"מיני' ובי' אבא ניזיל בי' נרגא", ולכאו' אי"מ שהרי עובדי' הי' בזמן הבית הראשון ומפלת אדום תהא לע"ל, "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה" בימי המשיח, ואעפ"כ ס"ל דריחוק הזמן והמאורעות שבינתיים אינו מבטל שייכות הדברים זל"ז להחשיבו כגרזן המכה בו ומזיקו. ועוד מצינו משמי' בב"מ פז ע"א בהא דלא נתן אברהם למלאכים לחם יחד עם "חמאה וחלב וכן הבקר" אף שאמר לשרה "לושי ועשי עוגות", "אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה הי', ושרה אמנו אותו היום פרסה נדה", ותמוה, מהו שהחמיר גם על אורחיו שאינם מחוייבים בחומרותיו (דהא הודגש ש"אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה הי'", היינו שרק הוא החמיר בזה), ובפרט שחשבם לעובדי ע"ז (ב"מ פז:) והי' לו לכבדם בלחם, ועכצ"ל דס"ל שאפי' אורח לזמן קצר ששייכותו אל המקום קלושה, המקום פועל עליו להיות בן בית בו ולהזהר בחומרות המקום.

וה"ה בנדו"ד, דיש לחדש שס"ל (אף שלא קיי"ל לדינא הכי) דגם חילול קלוש בלי עדים והתראה פועל שמץ של דבר, וחילול פורתא זה די בו לשיטתי' להיות נחשב כגרזן המכה והוי חילול בית אבי'.

וההוסף שבזה שהדגיש רש"י בעל המימרא ורמזו לשיטתו זו, נתיישב עוד קושי שהי' לנו בענין תמר, דהנה, מעשה יהודה ותמר הי' זמן רב אחר מיתת אבי' שם, וגם כבר התנתקה מבית אבי' ונישאה

כה-ו) שהרגו שמעון ולוי "את חמור ואת שכם בנו" על מעשה דינה, ותמוה שהרי בני נח מצווין על שפיכות דמים (נח ט, ה. סנהדרין שם), ועכצ"ל דהיו מחוייבין מיתה ע"פ הדין כיון שעברו על איסור עריות שכבר גדרו בו בני נח את עצמן (ועיי"ע לקו"ש ח"ה ע' 147). ומעתה הוא הדין לענין הא ד"בית דינו של שם" גזרו על הזנות (ע"ז לו:), די"ל שגדרו עצמן לאסור אפי' בת כהן פנוי' לגמרי, ולחייב שריפה על העובר על זה.

ובזה מתורץ שפיר גם הא דאקשינן לעיל היאך נענשה בלי עדים והתראה כו' שלא הי' כאן גדר "את אבי' היא מחללת", דלהנ"ל אין החיוב מדין הכתובים שלאחרי מ"ת (ששם נזכר גדר זה), אלא ממה שגדרו עצמן אז.

אמנם באמת, גם את"ל דאף במה שגדרו עצמן הי' זה מעין הגדר דציווי שלאחרי מ"ת, וקבלו ע"ע מיתה רק באופן ד"את אבי' היא מחללת" (והכי מסתברא יותר), יש לבאר זה בדרך חדשה, דבעל מימרא זו לענין תמר אזיל לשיטתי' במק"א.

דהנה, מימרא זו אמר אפרים מקשאה משום ר' מאיר (ואף רש"י ראה להזכיר שמו, אף שאין דרכו בכ"מ להזכיר בעל המימרא), והוא ס"ל דאף דבר הפועל על דבר האחר בדרך קלושה ביותר (בריחוק זמן או בריחוק ענין) חשיבא שייכות ופעולה על הדבר.

דבסנהדרין לט: אמר בטעם זה

לאברהם ועובדי' נחשב למכה את אדום (אף שרחוק בזמן ובריבוי מאורעות ושינוי המצב לגמרי), כך היא אף לאחר ריבוי הזמן ושינוי המצב נשארה בשם "בתו של שם", ומה גם שציוה לה יהודה "שבי אלמנה בית אביך" ושמעה לקולו, הרי הי' לה לנהוג בגדר בת כהן].

ב' פעמים קודם למעשה זה, שע"י נישואין אינה קשורה עוד לבית אבי' לכאור' (ועד שלא נזכרת בכתוב באיזהו מקומן כבתו של שם, אלא ככלתו של יהודה), ואמאי נתחייבה שריפה על שבתו של שם היתה. אבל עפהנ"ל בשיטת בעל מימרא זה, מובן דאף שייכות קלושה בזמן ובענין חשיבא שייכות, וכשם שהמלאכים היו כבני בית

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

המלבין פני חבירו

חומרת הענין דהלבנת פנים והתיקון לכך

ל'איש אשר אלה לו אנכי הרה

לא רצתה להלבין פניו, ולומר 'ממך אני מעוברת', אלא 'לאיש אשר אלה לו', אמרה, אם יודה מעצמו, יודה, ואם לאו, ישרפני ואל אלבין פניו. מכאן אמרו, נוח לו לאדם שיפלוהו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברכים (וישב לה, כה. רש"י)

הלבנת פנים בפומבי של מוסר שיעור תורה

זה זמן רב ביותר שאין ממנו כל מכתבים וידיעות, ויהי רצון שיהי' זה סימן טוב שהכל בסדר ובשלימות, ויהי רצון שכן יהי' גם בהענין אודותו באתי לקמן, והוא:

הגיעני שמועה מזרה וביותר וביותר, אבל כיון שמקורה מאנשים כשרים לעדות ויותר משנים, מחויב הנני לברר הענין, ולעשות מה בזה.

תוכן השמועה היא, שכאשר פלוני אומר שיעור ברכים באיזה ענין שיהי' בנגלה או בחסידות, הרי כת"ר מתערב בפומבי, דוקא בקושיות ופירויות ורמיניהו וסתירות וכו' וקרה הדבר לא פעם ושתים ובאקראי, אלא שנעשה הענין לדוקא ולסדר קבוע.

באם הענין של השמועה ח"ו נכון הוא - מובנת הפליאה מהולה בצער, שהרי זהו דין מפורש בתורה בהנוגע לגודל הזהירות דהלבנת פני חבירו ברכים בנגלה דתורה, ועוד מודגש הדבר ביותר וביותר ע"פ הוראת תורת החסידות, בענין דאהבת ישראל, ושכולן מתאימות ואב אחד לכולנה, מתחיל מתניא קדישא ועד לזהחלצו וגו' נקמת ה' במדין וגו'.

לימוד זכות (קלוש יותר מדי) יש להביא, שהכוונה היא לברר דין תורה לאמיתתה,

שאי אפשר לסבול ח"ו סילוף באיזו נקודה ופרט שיהי'. אבל הרי זה אין מובן כלל, למה זה נעשה הדבר דוקא ברבים (שאו יש כאילו זמורת זר - שיבחנו הנאספים מי הוא היודע ובקי כביכול. משא"כ כשיהי' ביחידות, שאין שם אלא הקב"ה שיבחין וישער שבח זה שמצא הקושיא)...

ואם אזכה, הרי יפעלו דברי האמורים, עד שאלו, שהפריעו בהנ"ל מאיזה טעמים שיהיו, הנה מכאן ולהבא, יסייעו בכפלים, ועל דרך המבואר באגרת התשובה לרבנו הזקן סוף פרק ט': ה' רגיל לקרות דף אחד יקרא שני דפים כו'.

בברכה לבשו"ט באמת בכל הנ"ל.

(אגרות קודש ח"ט עמ' קנ"ט-קס)

תיקון להלבנת פני חבירו

במה שכותב אודות תיקון להלבנת פני חבירו, לאחרי שהחבר מחל, אמת הדבר אשר בהנ"ל ישנו ענין שבין אדם לחבירו וגם שבין אדם למקום, ועל זה צריך תיקון, וככל עניני התיקונים צריך להיות באותו הפרט בו ה' הקלקול, זאת אומרת - להוסיף בכבוד הבריות בכלל ובכבוד חברים בפרט. וכיון שברובא דרובא סיבת הלבנת פני חבירו הוא קשור במדת הכעס או הגאווה גם בזה צריכים להנהגה בקצה האחרון יותר, וכמובן ממה שכתב הרמב"ם הלכות דיעות פרק ב'.

(אגרות קודש ח"ט עמ' פד)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

"אלמנה וגר לא תענון"

"בידעי הרחמנות לנשמת הנפטר המותיר אלמנה במצב רע, ראיתי לי חובה לכתוב ולומר שיש לחשוב אודות זה"

חומרת הענין של עינוי אלמנה

במענה למכתבך - בקשר למכתבי השני . . אודות האלמנה תחי' של אחיך שנלב"ע ז"ל - אשר שוחחת עם אחיך שיחי' בענין זה והוא אינו רוצה לשמוע כלל אודותה, אינני יכול כלל לומר האם צודק הוא במה שאינו רוצה לשמוע או שאינו צודק, את זאת יוכל לקבוע רק מי שמכיר את הסכסוך ויודע כיצד לפסוק דין תורה או פשרה. אין להתחשב עם רגשות הלב של רצון לשמוע את טענות הצד השני או של אי רצון לשמוע את תביעות צד השני, אולם על כולם - אפילו גבירים - להתחשב עם מה שהתורה אומרת.

הנני, בתור מי שאינו יודע מיהו הצודק, נכנסתי לענין זה מחמת 5 סיבות:

א. כאשר מאן דהוא פונה אליי, בכל שאלה ובקשה שתהיה מוכרח הנני להשיב לו או לה - לפי דיני התורה - מה שביכולתי להשיב.

ב. התורה קוראת לאלמנות ויתומים בשם אומללים ("אומגליקליכע"), גם אלמנה ויתום של גביר גדול הינם ר"ל אומללים, והתורה אומרת בכמה לשונות חמורים ביותר, העונש הגדול כאשר לא מקשיבים לזעקת האלמנות והיתומים. בהיותי ירא מפירוש רש"י ופירוש האבן עזרא על שלושת הפסוקים בחומש שמות פרק כא (פסוקים כא-כג) מוכרח הייתי להיכנס לענין זה ולכתוב בנידון.

ג. חובה על כל יהודי לשמור על הזולת מדבר רע, בחשבי אודות הנאמר לעיל בסעיף ב' ובהתבונני אודות הפירושים הנ"ל במאמרי חז"ל המדברים אודות חומרת הענין של

עינוי אלמנה (שחז"ל אומרים שאפילו כאשר העובדות אינן בדיוק כפי שהאומללים אומרים, אולם בהיותם מעונים שומע השי"ת לדמעותיהם) מצאתי לי חובה להיכנס לענין זה.

'סוחרים מעבר למידה'

ד. בהכירי את אביכם החסיד ונדבן נ"ע, ואת האמונה העמוקה בכך שלושמות של ההורים יש קורת רוח כאשר בניהם הולכים בדרך הישר, וביודעי שישנם סוחרים שהם 'סוחרים מעבר למידה' ומחפשים לחסוך בענין שאסור לחסוך בו, ראיתי חובה להבהיר ענין זה.

ד. ביודעי את הרחמנות לנשמת הנפטר המותיר אלמנה במצב רע, ראיתי לי חובה לכתוב ולומר שיש לחשוב אודות זה.

לא אכתוב מאומה לאחיכם שי', תוכלו לשלוח לו את מכתבי אליכם, והעיקר הוא שעליו להתבונן ברצינות הענין על פי התורה.

ה' יתברך יברכך אתכם ואת אחיכם שי' בכל המצטרך.

הדורש שלומו ומברכו.

(תרגום מאגרות קודש ח"ו עמ' מט-נ)

לקט מתוך דברות קודש
בענייני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת
דברים אלו לא הוגהו על ידי רבינו, ובאו כאן כמעט ללא עריכה,
באופן שנאמרו, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

התחרות עם השכנים

בכלל לא נוגע כיצד נראים כלי הבית; צריכים רק לראות את ה"חותם" המוטבע עליהם, שבו צויין רחוב פלוני ומקום פלוני, שכולי עלמא ידעי ששם פושטים את העור... בשביל השם והיחוס בלבד! בשביל זה כדאי לירד לחייו של הבעל, שיחסר להם בעיני עיקריים – ולו רק שהשכנה תהי' חייבת להודות ש"יריקה" זו אכן הגיעה רחוק ועמוק יותר...

האחרונות – הרי זה בזבוז יתר על הוצאות הבית, ולא עבור ענינים פנימיים, כמו אכילה ושתי', אלא עבור ענינים חיצוניים, כמו לבושים וכלי הבית, היינו, שבשביל יופי וקישוט חיצוני של הבית מוציאים כספים גדולים הרבה יותר מן המדה.

- ענין זה יש לו שורש בקדושה, שהרי מצינו בגמרא חולין (פר, ב) כיצד צריכה להיות הנהגת האדם בנוגע לאכילה ושתי' ולבושים וכבוד אשתו ובניו, וא"כ, הרי זה ענין שיש לו מקום גם בקדושה. וכאשר הקליפה נתפסת לענין שיש לו איזה אחיזה בקדושה, אזי קשה ביותר להתגבר על זה.

ידוע הסיפור אודות הר' נחום, נכדו של רבינו הזקן, שרבינו הזקן ביקש ממנו שיסכים לעשות טלאי ע"ג ה"קאָטינקע" (בגד עליון) שתפרו לו עבור חתונתו, והבטיח לו עבור זה "עמי במחיצתי".

וטעם הדבר שרבינו הזקן הבטיח לו עבור זה "עמי במחיצתי" – אף שגדלה ביותר מעלתה של הבטחה כזו (כמובן מדברי הגמרא (ברכות יב, ב) בנוגע לשמואל ושאלו) שלא לפי ערך כלל לעשיית טלאי על מעיל פרוה של יחיד – כיון שרבינו הזקן רצה שפעולה זו תהי' התחלת שבירת הקליפה בענין זה, שהיתה אז בתוקף צמיחתה.

והנה, שליטת הקליפות משתנה מזמן לזמן... והיינו, שיש בכל מדינה ובכל תקופה הענין המיוחד שבו היא התגברות הקליפה במדינה זו ובתקופה זו.

ובשייכות למדינה זו, ובפרט בשנים

יריקה מושלמת

ועד להשינוי שנעשה בענין זה בשנים האחרונות ממש – שגם אלו שאינם ביכולת לגמרי, נכון בעיניהם להתצמצם

ובנוגע לעניינינו:

לא מדובר כאן אודות התחרות והתעלות ("איבערשטייגן") על חבירו בנוגע להוצאת בניו לתלמוד תורה, לשלחם לישיבה טובה יותר, באופן ד"זה א-לי ואנוהו",

- בגלל הוצאות בענינים אלו לא נופלים לחובות, כדאיתא בגמרא "כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה ועד יוהכ"פ חוץ מהוצאת שבתות והוצאת י"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה" (ביצה טז, רע"א); מהוצאות אלו לא באים במיצר ודוחק, וגם אם נעשה מצב של מיצר ודוחק, הרי זה רק לפי שעה, שהרי הקב"ה אומר "לוו עלי... ואני פורע" -

אלא המדובר הוא אודות התעקשות להשיג את השכן ביריקה ("איבערשפייען")... שהיריקה שלו תגיע ממזרח למערב, ובמערב גופא - תגיע רחוק יותר ובעומק יותר מזו של השכן!...

פוגעים בבריאות

הגוף והנשמה

וגם אם הבעל הוא "מורם מעם", ואינו יודע מה נעשה מאחורי הדלת של השכן - דואגת האשה לספר לו על כך, בעת ארוחת הערב, בבוקר וכו', ועד שגם אצלו מתקבלת ההנחה שכדאי המסירת-נפש, עד כדי הלוואה - להיות "עבד לזה לאיש מלוה", מבלי לידע מניין יחזיר את ההלוואה - בשביל רהיטים, כפי שנקרא בשפת המדינה "פורניטשער"...

- מה שמצינו בגמרא שצריך להיות

בכל הענינים כולם, בעניני צדקה, בעניני אכילה ושת' וכו', מלבד בנוגע לענינים שבהם חוששים מפני מראית העין מה יאמרו הבריות... בענינים אלו אין שום הגבלות. לא מתחשבים כלל עם היכולת והאפשרויות שלהם - לא רק בנוגע לכסף מזומן בפועל - ולו רק כדי להתחרות ולהתעלות ("איבער-טאנצן") על השכן או השכנה, שהילד שלו יוכל להתפאר בפני שאר הילדים בנוגע לענינים של מה בכך.

מדובר אודות ענינים שלא זו בלבד שאינם נוגעים ל"פנימיות", אלא אדרבה, הם מק"ק"ים להפנימיות, אבל אעפ"כ, הוא צריך להעמיד את עצמו במעמד ומצב כזה שישא חן בעיני ה"בריות" - "בריות בעלמא" (כלשון רבינו הזקן (תניא פל"ב)), שאין להם שום מעלות מלבד העובדה שנבראו ע"י הקב"ה, ובלשון הגמרא (תענית כ, רע"ב) "לך ואמור לאומן שעשאני כו'".

- סיפרתי פעם אודות דודי שהי' בקי גדול ולמדן גדול כו', אלא שגרם מזלו (שהרי אמרו חז"ל "בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא" (מו"ק כח, א)) ונתמנה לרב באחת המושבות ("קאָלאָניעס") ברוסיה, ופעם אחת בא אליו אורח מבני המושבות וסיפר לו אודות סדר ההנהגה בבית-הכנסת שלהם בנוגע לבחירת גבאי ועומד בראש, שאחת הבחינות לכך היא, שהמועמד יושב בקיר המזרחי (שהרי הגבאים צריכים לישב ב"מזרח"), ומראה את "גודל מעלתו", שבכחו לתת יריקה כזו שתגיע ותידבק בקיר המערבי... זהו סימן שיש בו "שלימות" שאין לאחרים, ולכן ראוי הוא שיבחרוהו לתפקיד ומינוי זה. -

הנשמה... - כל ימלט שלא יחסר בכל הדרוש להוצאות עבור עניני קדושה, ועד להוצאות עבור חינוך הבנים והבנות, שיוכלו לתת להם חינוך הכשר, מבלי הבט על כך שבצד דלעומת-זה נותנים חינוך בחנם, "אסיא דמגן במגן" (ב"ק פה, סע"א), שכן, חינוך זה הוא לא להשם ולא לתורתו, ואילו בנוגע לכל הענינים הקשורים עם קדושה, איתא בזהר (ח"ב קכח, א) שצריכים לשלם עבורם כסף; כך קבע הקב"ה בעולם, והוא גם נותן את הכסף הדרוש כדי שיוכלו ליישם זאת...

וכאשר יפעל על עצמו לשנות גישה זו מעיקרא - אזי יעזור השי"ת שיצליחו לבטל קליפה זו,

ואז יתן השי"ת שתהי' הרחבה בעניני קדושה, ובמילא תומשך הרחבה גם בעניני העולם, היינו, שתהי' "דירה נאה וכלים נאים" ברוחניות, וגם דירה נאה וכלים נאים כפשוטם, בפועל, אלא שיהי' זה ללא קשיים וללא הלוואות כו', "מידו המלאה הפתוחה הקדושה (ובמילא גם) והרחבה".

(כ"ף בסלו תשי"ז)

"כלים (כלי בית) נאים", מבואר בזהר שהכוונה היא למצוות, אבל, במדינה זו ישנו ענין שניתן לו שם של גוים ("אויף גוי'איש"): "פורניטשער" -

ה"פורניטשער" שלו צריכים להיות עם כל הדקדוקים: לא רק הצבע, ולא רק הגודל, הרוחב והקומה, אלא גם מין העץ שממנו יוצרו רהיטי הבית, ועוד זאת - והיא העולה על כולנה - שהכל ידעו שרכשו אותם במקום כזה שבו התשלום יקר יותר ב- דולר!...

- בכלל לא נוגע כיצד נראים כלי הבית; צריכים רק לראות את ה"חותם" המוטבע עליהם, שבו צויין רחוב פלוני ומקום פלוני, שכולי עצמא ידעי ששם פושטים את העור... בשביל השם והיחוס בלבד!

בשביל זה כדאי לירד לחיי עצמה ("דערגיין זיך די יאָרן") ולירד לחייו של הבעל, שיחסר להם בענינים עיקריים - ולו רק שהשכנה תהי' חייבת להודות ש"יריקה" זו ("די שפּאַייַעכץ") אכן הגיעה רחוק ועמוק יותר...

ומובן, שכתוצאה מהנהגה זו - מלבד זאת שסוף-כל-סוף פוגע הדבר בבריאות הגוף, ועדיין לא מדברים אודות בריאות

זהו מה שמהרס את הציור של רוב האברכים

בכל הקשור לענין זה, יש להתחיל מ"עקרת הבית", על מנת לשנות את סדר ההנהגה בבתים ("איבערשטעלן די הייזער") - ו"לא בשמים היא", ואין זה קשור עם מסירת נפש - ע"י עריכת סדר מסודר באופן ניהול הוצאות הבית:

לכל לראש צריכים לידע את כמות הכסף שישנו במזומן, ונוסף לכך, להעריך מה שניתן להשיג בכחות הגלויים, ובלית ברירה - יכולים להתחשב גם בהכחות

הנעלמים, כח היכולת.

ואז – לאחר שמחשבים כיצד מתפרש הדבר בדולרים – יש להפחית את כל הדרוש לענינים חיוניים, דהיינו ענינים של קדושה,

וכאשר ישאר משהו – הנה לכל לראש צריכים לזכור שמה שאסור אסור, ומה שמותר לא צריך ("וואָס מ'טאָר ניט – טאָר מען ניט, און וואָס מ'מעג – דאָרף מען ניט")...

אבל, מה שבהכרח לתקן, הרי זה הענין האמור – שכאשר מתבוננים רואים שהוא מהרס את הציור של רוב האברכים הנשואים שיוצאים לעולם – שמצד זה שמונחים ב"הנחות העולם", בהכרח שאצלו יהי' טוב יותר מאשר אצל השכנה, מבלי להתחשב במצב שלו ובמצב של השכנים, וע"פ רוב מתנהגים בזה "לחומרא", שאם רק מתעורר ספק שיש לשכן דבר פלוני, מחליטים שמסתמא יש לו, ובמילא, צריך הוא "כפלים לתושי"...

(כ"ף בסלו תשי"ז)

אין להביט לעבר דלתו של השכן...

כאשר מדובר אודות חינוך הילדים – אין לחשוב אודות "תכלית", אלא יש לחנכם ברוח התורה.

ישנן כאלו המסתכלות על חברותיהן, שילדיהן יגדלו "מסודרים" ("פאָרזאָרגטע") – זה יהי' "רופא", זה יהי' "עורך-דין", וזה יהי' לפחות "מצחצח נעליים"...

ואילו הבן שלה – אם תשלח אותו לישיבה, יהי' "בטלן"... הוא לא יוכל אפילו לצחצח נעליים, כיון שאינו יודע איך לאחוז בידו את המברשת... ולכן חוששת היא לשלחו לישיבה – כי מנין תהי' לו פרנסה? ...!

ובכן: יש לדעת שאין לעשות חשבונות שכאלו. יש לדעת שהקב"ה הוא הון ומפרנס לכל, ואין צורך "לסייע" לו ו"לחסוך לו עבודה" ("מען דאָרף אים ניט העלפן און פאָרשפּאָרן קיין אַרבעט")!

הדבר היחיד שצריך לעשות הוא – לחנך את הילדים בדרך התורה, ועי"ז יהי' להם אושר ועושר גם בגשמיות.

אין להביט לעבר דלתו של השכן, שבנו של פלוני יהי' לו בית משלו, רכב משלו, וכיו"ב, "אָן אַנדער שוואַרץ יאָר"...

אלא יש למסור את הילד ל"מלמד" שאינו יודע את "שפת המדינה", ואפילו אינו

יודע את שמו של ה"פרעזידענט" הנוכחי, ומי הי' ה"פרעזידענט" לפניו, ונוסף לזה – מגדל הוא "זקן מלא"... ודוקא "מלמד" זה – יחנך את הילדים בדרך התומ"צ. ודוקא עי"ז מצילים את הילדים שלהם, ועי"ז – גם את כל עם ישראל.

(שושן פורים תשי"ד)

חושבים מה תגיד השכנה ומאבדים את המציאות העצמית

בעוונותינו הרבים התגנבה "מחלה", להאיץ את הבעל להשקיע את כל כחותיו בענייני הפרנסה – לא בשביל "לחם לאכול ובגד ללבוש", אלא בכדי שיוכלו להתפאר בפני השכנים, ובשביל זה לא מאפשרים לו ללמוד תורה.

וכל זה – למרות שמדובר אודות נשים חסידיות, שבכל ענייני תומ"צ הנהגתן כדבעי, וגם ע"פ חסידות, לפנים משורת הדין, ואעפ"כ, כשמגיע ענין חיצוני, מה תגיד השכנה והחברה – מאבדים לגמרי את המציאות העצמית ("מ'פארלירט זיך אינגאנצן").

כאשר יודעים שתכלית הבריאה היא עבודת ה', "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוניי" – הרי זה צריך לעורר את ה"הרגש" שלא נוגע אם יש עוד שטיח או פחות שטיח וכיו"ב, אלא העיקר הוא שהבעל יוכל ללמוד תורה; אבל כשהדבר בא לפועל, ונזכרים אודות השכנה והחברה – "פארלירט מען זיך אינגאנצן".

(שמחת תורה תשכ"ב)

נתנו לו זהב – לא כדי להתפאר בפני השכנה

כאשר הקב"ה מברך יהודי בעשירות, עד שנותן לו מטיל של זהב [לא רק שטרות של ממוזן, שערכם תלוי ומשתנה כהתאם למצב באוצר המדינה, ובמילא, יש מקום לחשוש מפני "פיחות" וכיו"ב, אלא, מטיל של זהב, עשירות במוזמן] הרי, לכל לראש עליו לדעת ש"לא נברא זהב אלא בשביל המשכן ובית המקדש"!

הקב"ה נתן לו מטיל של זהב – לא בכדי שיהי' מונח על שולחנו, כדי שזוגתו תוכל להתפאר בפני השכנה... אפילו אם כוונתה "לשם שמים", להראות לשכנתה שעם היות בעלה תלמיד חכם שעסק כל ימיו בתורה, בירכו הקב"ה בעשירות, ובמילא, הרי זו ראי' שהעסק בלימוד התורה מביא ברכתו של הקב"ה; הקב"ה נתן לו עשירות אך ורק כדי שישתמש בזה "בשביל המשכן ובית המקדש".

(ש"פ ויק"פ תשמ"ח)